

STJEPAN SOKOL***SVRHA DOMAĆIH ZADAĆA U OSNOVNOJ ŠKOLI**

U posljednjih nekoliko godina u hrvatskom školstvu, posebice u području osnovnoškolskoga odgoja i obrazovanja, vrlo su izražena nastojanja za rasterećivanjem učenika od suvišnih programskih sadržaja. Nas je osobito zaintrigiralo pitanje domaćih zadaća, odnosno njihove svrhe. Stoga smo o svrhovitosti domaće zadaće, vremenu potrebnom za njezino rješavanje, o njezinoj kompleksnosti, odnosu spram domaće zadaće i prijedlozima u svezi s domaćom zadaćom proveli istraživanje anketnim upitnikom roditelja, učenika i 24 učitelja. Analizom iskazanih stajališta najznačajnija podudarnost mišljenja je u tvrdnji da, ako se već zadaje domaća zadaća, zadatci ne bi trebali biti jednake težine za sve učenike te da je zadavanje domaće zadaće najviše potrebno radi utvrđivanja nastavnih sadržaja.

Uvod

Gotovo svo vrijeme u povijesti osnovnoškolske nastave stajališta o domaćim radovima učenika nisu bila jedinstvena. Uvijek je bilo prosvjetnih djelatnika, praktičara i teoretičara, koji su snažno ustrajavali na stajalištu da je uspješnost nastave nezamisliva bez domaćega rada učenika. Na suprotnoj strani bili su zagovornici nastave koja ne bi nužno zahtijevala zadavanje domaće zadaće.

Pristaše zadavanja domaćih zadaća ističu, između ostaloga, da je zbog preopširnosti nastavnih programa prijeko potreban i dopunski rad kod kuće, da nema dostatno vremena za vježbanje i ponavljanje na nastavnom satu, da se potpuna individualizacija može provesti samo kod kuće, da domaća zadaća razvija osjećaj odgovornosti spram obveza, da se radom kod kuće učenici navikavaju na samostalan rad.

Nasuprot takvim gledištima zagovornici nastave bez domaćih zadaća u svojim argumentima naglašavaju da je učenicima potrebno više slobodnoga vremena za aktivnosti na zraku, da domaća zadaća bespotrebno opterećuje učenike i roditelje jer ne postižu svrhu (prepisivanje, rad drugih), sveukupno je preveliko dnevno opterećenje učenika (nastava + zadaće + učenje = 10 sati rada dnevno), i odrasli svoje radne obveze izvršavaju na radnom mjestu, a ne kod kuće.

Kod svrstavanja uz jedne ili druge ne bi bila uputna isključivost nadasve iz razloga što je pojam domaće zadaće vrlo elastičan i obično obuhvaća sve ono što učenik mora uraditi kod kuće kao nastavak nastavnoga rada u školi. Osim ponavljanja novih (i starih) nastavnih sadržaja, različitih oblika pisanih radova, pronalaženja i korištenja različitih izvora znanja kao pripremu za novi nastavni sat, obuhvaćeno je i uvježbavanje radi stjecanja osnovnih vještina čitanja i pisanja.

* Stjepan Sokol, prof., ravnatelj, Osnovna škola Vijenac u Osijeku

Kao iznimno važan čimbenik, koji uvelike može olakšati navedenu dvojbu o domaćim zadaćama, istaknuli bismo uvjete u kojima se realizira nastavni program u školi. Naime, škole koje realiziraju nastavne programe tijekom cjelodnevnoga ili produženoga boravka učenika imaju značajno veće mogućnosti ponavljanja i uvježbavanja novih nastavnih sadržaja uz stručno vođenje učitelja, nego je to slučaj u školama sa smjenskim radom (pogotovo ako rade u tri smjene).

S obzirom na to da su naša iskustva kao učitelja praktičara i pedagoga uvelike određena osobnim svrstavanjem za ili protiv domaćih zadaća, odnosno nekom vrstom kompromisa u uvjetima smjenskoga rada, a želimo pomoći učenicima da s manje obveza kod kuće kvalitetno i uspješno usvajaju potrebna znanja i vještine, odlučili smo provesti istraživanje u vezi s domaćim zadaćama učenika kako bismo dobili objektivniju sliku stvarnoga stanja.

2. Cilj istraživanja

Na uzorku od 217 ispitanika željeli smo saznati kojim se argumentima rukovode zagovornici, odnosno protivnici domaćih zadaća i što predlažu za rješenje problema domaćih zadaća.

Našim istraživanjem propitivali smo:

- iz kojih predmeta se zadaju domaće zadaće i koliko često,
- zbog čega se zadaju domaće zadaće,
- koliko je vremena potrebno za rješavanje domaćih zadaća u predmetima hrvatski jezik, matematika i strani jezik,
- kakve su težine zadatci za rješavanje u domaćim zadaćama,
- kolika je samostalnost učenika u rješavanju zadataka domaće zadaće,
- pomažu li domaće zadaće u utvrđivanju nastavnih sadržaja,
- što anketirani predlažu u vezi domaćih zadaća.

3. Metodologija istraživanja

Istraživanjem je obuhvaćeno 217 ispitanika: 96 učenika od II. – VIII. razreda, 96 njihovih roditelja i 24 učitelja (od čega 9 učitelja razredne nastave i 15 učitelja predmetne nastave). Važno je istaknuti da su učenici birani prema uspješnosti u nastavi na način da je u svakom razredu anketiran jednak broj učenika slabije uspješnosti u nastavi, dobrog općega uspjeha i vrlo uspješni učenici.

Anketiranje je provedeno u Osnovnoj školi Vijenac u Osijeku u vremenu od 27–29. rujna 2004. godine.

Podatci su prikupljeni anonimnim anketnim upitnikom.

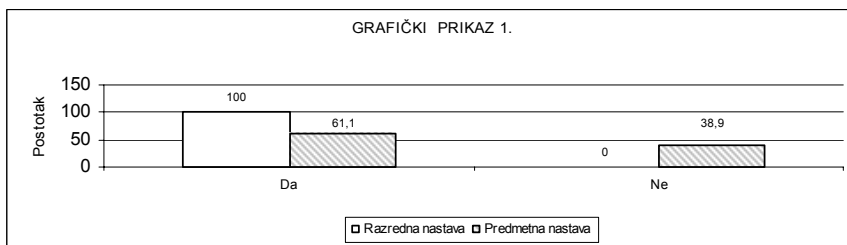
Učenici su anketirani u školi, a roditeljima su anketni listovi poslani poštom i svi su uredno vraćeni.

Od deset pitanja u anketnom upitniku devet ih je bilo zatvorenoga tipa, a deseto pitanje bilo je kombiniranoga tipa.

4. Rezultati istraživanja

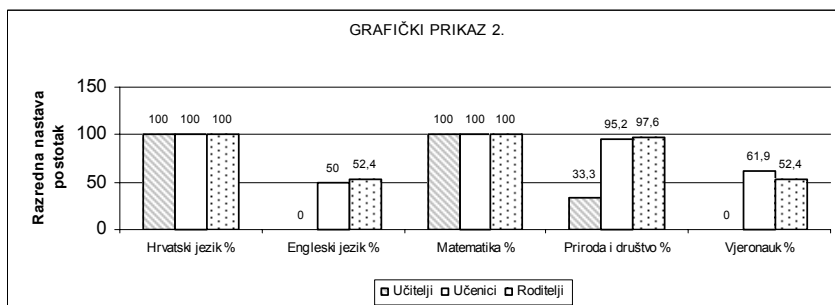
Svim ispitanicima postavljena su istovjetna pitanja, osim jednoga koje se odnosilo isključivo na učitelje. (4.1.)

4.1. Zadajete li domaće zadaće?

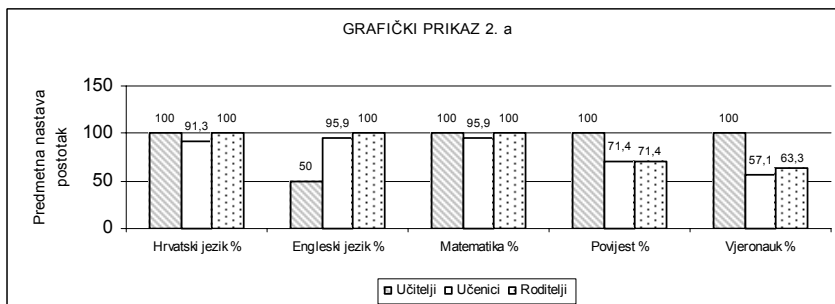


Iz grafičkoga prikaza vidljivo je da svi učitelji u razrednoj nastavi zadaju domaće zadaće, dok ih u predmetnoj nastavi zadaje 61,1%. 38,9% učitelja u predmetnoj nastavi navelo je da ne zadaje domaću zadaću. Ovi su podatci vrlo zanimljivi jer mogu poslužiti za usporedbu s podacima iz sljedećega pitanja, a koje se odnosilo na pojedini nastavni predmet.

4.2. Zaokružite nastavni predmet u kojem se zadaje domaća zadaća.

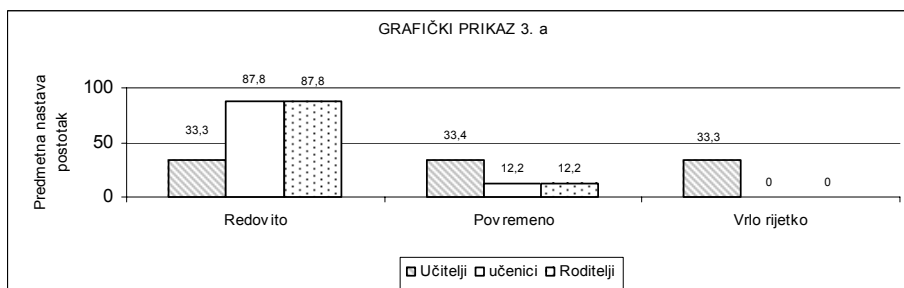
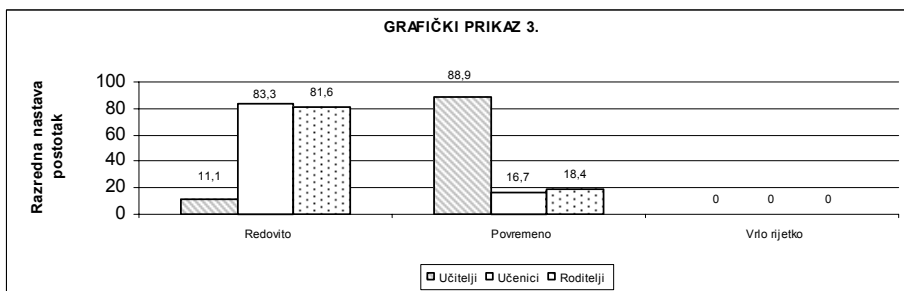


Osobito nas je zanimalo postoji li značajna razlika u zadavanju domaćih zadaća u odnosu na tri predmeta u kojima se tradicionalno zadaje domaća zadaća (hrvatski jezik, matematika, strani jezik). Iz odgovora je vidljivo da 100% učitelja u razrednoj nastavi, a 95,2% u predmetnoj nastavi, zadaje domaću zadaću u navedenim pitanjima.



U svojim odgovorima učenici i roditelji potvrdili su da je u navedena tri nastavna područja tako (97,9% učenika i 96% roditelja), ali su učenici (i roditelji) naveli da dobivaju domaću zadaću i iz većine drugih predmeta (37,8% učenika i 39,5% roditelja). Razlika u odgovorima nastala je, najvjerojatnije, u tumačenju pojma domaće zadaće u drugim nastavnim područjima.

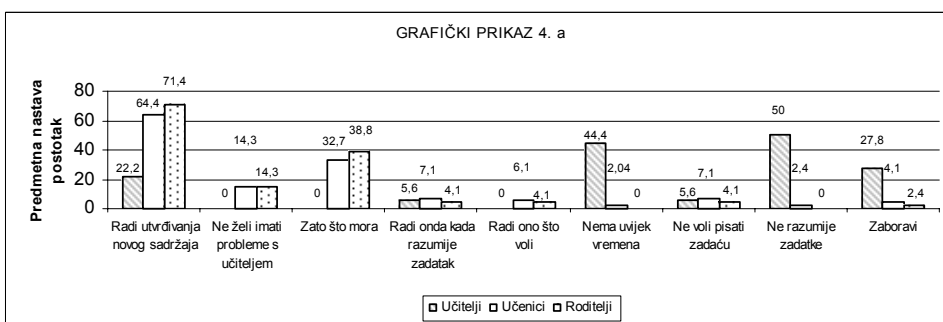
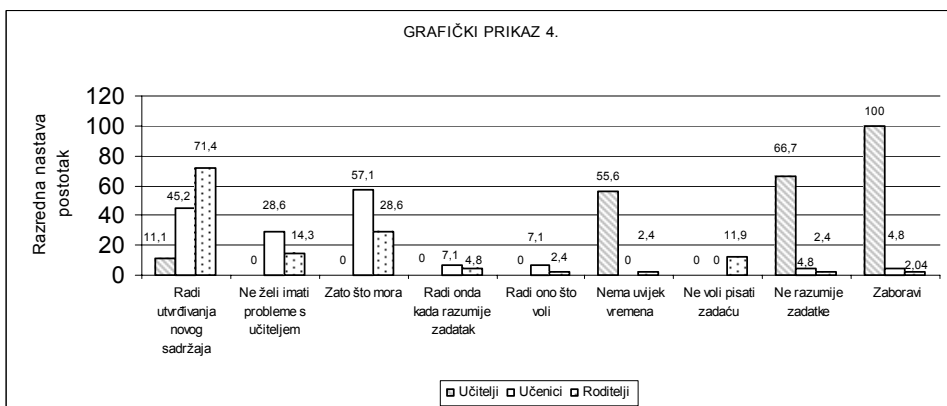
4.3. Koliko često učitelji zadaju domaće zadaće, a učenici ih pišu?



Učitelji razredne nastave u najvećem broju (88,9%) izjavljuju da povremeno zadaju domaće zadaće, dok ih samo 11,1% zadaje redovito domaće zadaće. U predmetnoj nastavi u jednakom postotku (33,3%) učitelji se izjašnjavaju da zadaju domaće zadaće redovito ili povremeno, odnosno vrlo rijetko.

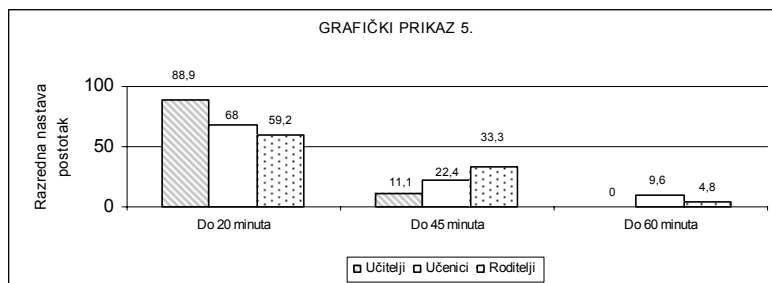
Za sve nas ugodno je iznenađenje velika podudarnost u odgovorima učenika (84,7%) i njihovih roditelja (87,8%) da učenici redovito dobivaju, ali i pišu domaće zadaće. Manji broj učenika povremeno dobiva, odnosno piše domaće zadaće (12,2%) što potvrđuju i roditelji (12,2%). Ostalih 3,1% učenika vrlo rijetko piše domaće zadaće.

4.4. Zbog čega se tako radi?



Ovim pitanjem željeli smo saznati kakav je odnos prema domaćim zadaćama učenika, učitelja i roditelja. Iz odgovora se vidi da učitelji najviše naglašavaju važnost samostalnoga rada izvan razreda (66,7%) i stjecanje radnih navika učenika (25,6%) dok roditelji i učenici naglasak stavljaju na potrebi utvrđivanja nastavnih sadržaja (72,9% roditelja, odnosno 70,8% učenika). I roditelji i učenici u značajnom broju (26,4% i 25,2%) smatraju da učenici pišu domaće zadaće zato što moraju, odnosno izvršavaju obvezu pisanja domaće zadaće.

4.5. Koliko je vremena potrebno za pisanje domaće zadaće?

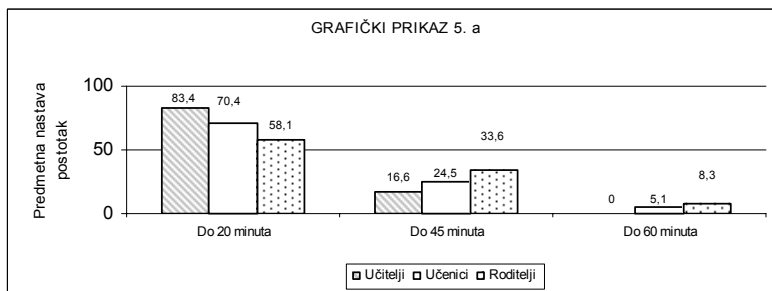


U svakodnevnoj praksi vrlo često čujemo prigovore o tome kako je za pisanje domaćih zadaća potrebno puno vremena pa smo s velikim zanimanjem očekivali kakve će odgovore dati anketirani. Naglasak smo stavili na domaće zadaće iz hrvatskoga jezika, matematike i stranoga jezika.

Učitelji razredne nastave procjenjuju da je za pisanje domaće zadaće dostatno 20 minuta (88,9% za hrvatski jezik, a 100% za ostala dva predmeta).

Učenici i roditelji misle nešto drukčije, odnosno u razrednoj nastavi učenici tvrde da im je za rješavanje domaće zadaće iz hrvatskoga jezika potrebno 20 minuta (88%), iz matematike 71,4%, za strani jezik 9,5%, dok roditelji navode da je 20 minuta dostatno u hrvatskom jeziku (za njih 27,2%) u matematici 57,1% roditelja, u stranom jeziku 45,2%.

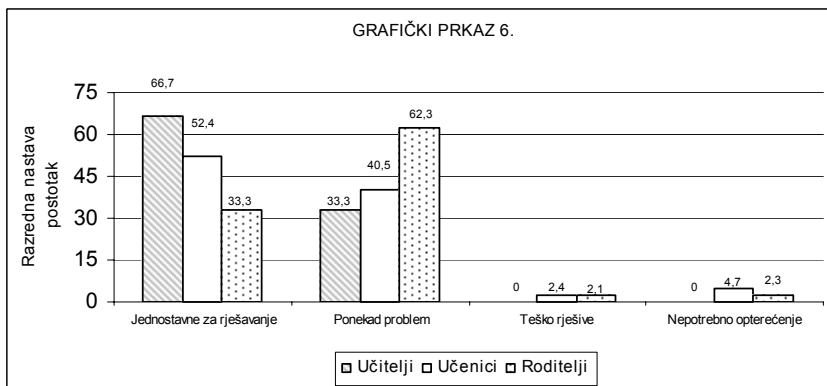
Da im za rješavanje domaće zadaće treba 45 minuta izjasnilo se 11% učenika u hrvatskom jeziku, 17% u matematici te 4,7% u stranom jeziku. Roditelji su iskazali drukčije viđenje. Naime, njih 19% smatra da je navedeno vrijeme potrebno u hrvatskom jeziku, ali čak 33,3% tvrdi da toliko vremena njihovo dijete treba za rješavanje zadatka u matematici što je gotovo dvostruko više u odnosu na izjašnjavanje učenika, dok je u stranom jeziku broj gotovo istovjetan (4,8%).



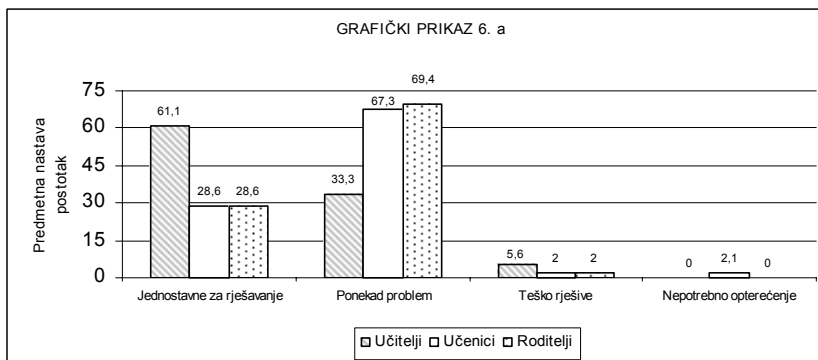
U predmetnoj nastavi roditelji smatraju da učenici utroše najviše vremena na pisanje domaće zadaće iz matematike, za razliku od učenika koji podjednako puno vremena trebaju za rješavanje zadataka iz hrvatskoga jezika i matematike.

Većini učenika dostatno je 20 minuta za domaću zadaću iz hrvatskoga jezika (63,3%), matematike (55,1%) i stranoga jezika (77,6%) s čime se slažu i roditelji (osim u matematici gdje samo 42,8%) roditelja drži da je 20 minuta dostatno). Učitelji se slažu s roditeljima oko vremena potrebnoga za matematiku, a za hrvatski jezik i engleski jezik svi se izjašnjavaju da je dostatno 20 minuta. Ono što je simptomatično jest izjašnjavanje učenika da za njih 32,7% treba 45 minuta i za hrvatski jezik i za matematiku, a za roditelje to je u matematici u 48% slučajeva.

4.6. Kakva je domaća zadaća po težini?



Iz odgovora na ovo pitanje vidljivo je da je u uskoj vezi s vremenom potrebnim za rješavanje domaće zadaće i kompleksnost zadataka u njoj. Učenici i njihovi roditelji navode da su domaće zadaće, zbog težine zadataka, ponekad problem (u razrednoj nastavi 45% učenika, odnosno 62,3% roditelja, dok tako misli 33,3% učitelja).



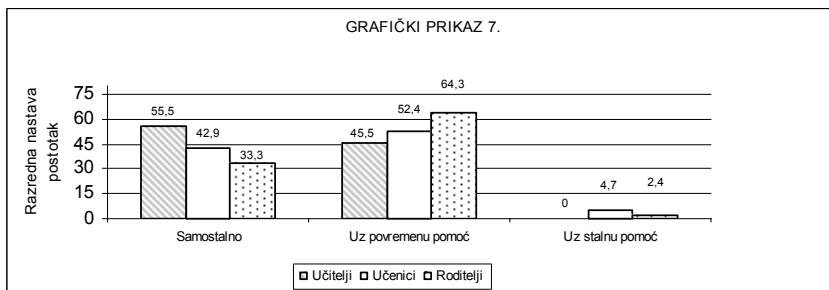
U predmetnoj nastavi one su ponekad problem za 67,3% učenika i 69,4% njihovih roditelja, a što potvrđuje samo 33,3% učitelja.

Značajna većina učitelja tvrdi da su domaće zadaće jednostavne za rješavanje (61,1%), a da je tomu tako tvrdi 28,6% učenika i jednako toliko njihovih roditelja što je gotovo nevjerojatna podudarnost i slaganje učenika i roditelja.

Temeljem ovakvih rezultata o težini domaćih zadaća očigledno je da su stajališta učitelja, s jedne strane, i učenika i roditelja, s druge strane, vrlo različita.

4.7. Kako pišemo domaću zadaću?

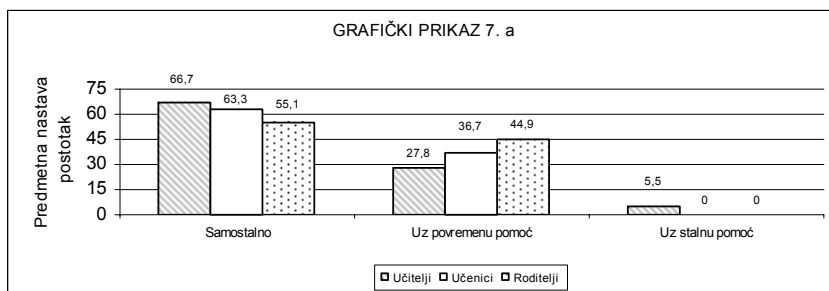
U pokušaju saznavanja koliko je utemeljen jedan od ključnih argumenata zagovornika domaće zadaće kojim tvrde da one značajno pridonose osamostaljivanju učenika, upitali smo anketirane kakva je stvarna situacija kod rješavanja zadataka zadaće odnosno pišu li učenici domaću zadaću samostalno, uz nečiju povremenu pomoć ili uz stalnu pomoć.



U razrednoj nastavi učenici tvrde da samostalno rade u 42,9% slučajeva, s tim se slaže 33,3% roditelja. Učitelji misle da je to u 55,5% slučajeva.

Uz povremenu pomoć domaće zadaće rješava, po tvrdnji učenika razredne nastave, 52,4% učenika, znatno više po mišljenju roditelja (64,3%), a najoptimističniji su učitelji s 44,5%.

Vrlo mali broj učenika tvrdi da trebaju stalnu pomoć i to samo u razrednoj nastavi (4,7%), a to potvrđuju i roditelji (2,4%).

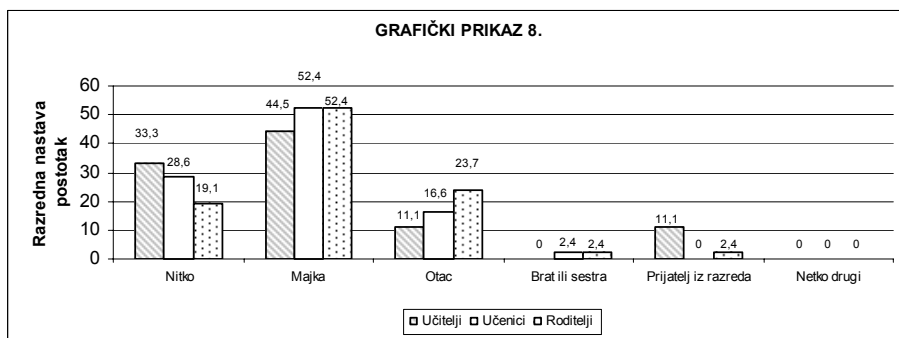


U predmetnoj nastavi podudarno je mišljenje učenika 63,3% i učitelja (66,7%), dok su roditelji manje uvjereni u samostalan rad učenika (55,1%).

O povremenoj pomoći učenicima u rješavanju domaće zadaće u predmetnoj nastavi stajališta su vrlo različita. Učitelji misle da učenici trebaju povremenu pomoć u 27,8% slučajeva, a 36,7% učenika izjavljuje da koriste povremenu nečiju pomoć što za 44,9% roditelja nije sporno.

U predmetnoj nastavi učenici i roditelji nisu naveli da je potrebna stalna pomoć u rješavanju zadataka domaće zadaće.

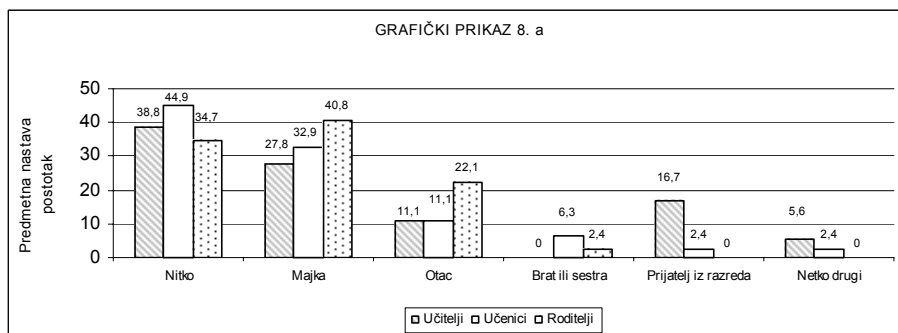
4.8. Tko pomaže u pisanju domaće zadaće?



Da im nitko ne pomaže u pisanju domaćih zadaća navodi 28,6% učenika razredne nastave, što potvrđuje 19,1% roditelja, a tako misli 33,3% učitelja. Najveći broj anketiranih smatra da to čini majka (52,4% učenika, 52,4% roditelja i 44,5% učitelja). U 16,6% slučajeva to čini otac izjavljuju učenici, potvrđuju roditelji (njih 33,7%) i 11% učitelja razredne nastave misli da je to tako.

Učenici razredne nastave ne trebaju ili nemaju pomoć prijatelja iz razreda.

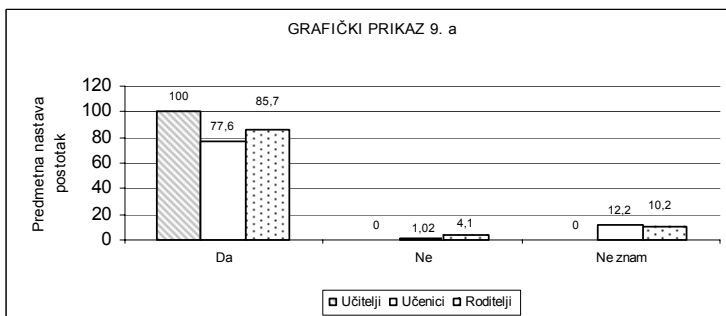
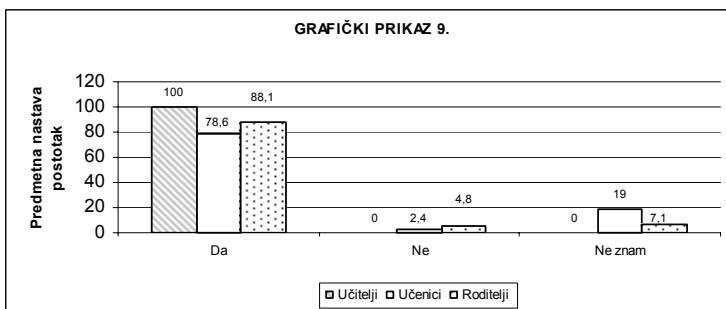
Brat ili sestra pomažu u vrlo malom broju (2,4% u razrednoj nastavi).



U predmetnoj nastavi puno je više samostalnih učenika, dakle onih kojima ne treba ničija pomoć (prema navodima 44,9% učenika i uz potvrdu 34,7% roditelja). Učitelji misle da su učenici samostalni u 38,8% odgovora.

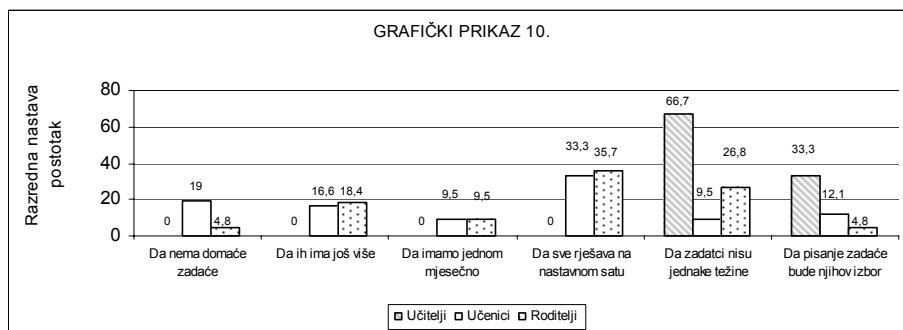
Da im pomaže majka izjasnilo se 32,9% učenika i to isto tvrdi 40,8% roditelja te 27,8% učitelja. Prema tvrdnjama učenika očevi to čine u 11,1% slučajeva, a roditelji kažu da je to dvostruko više (22,1%). Pomoć prijatelja iz razreda ima svega 2,4% učenika (što misli isto toliko roditelja). 6,3% učenika u predmetnoj nastavi imaju pomoć brata ili sestre (prema navodima učenika, a s time se slažu i roditelji).

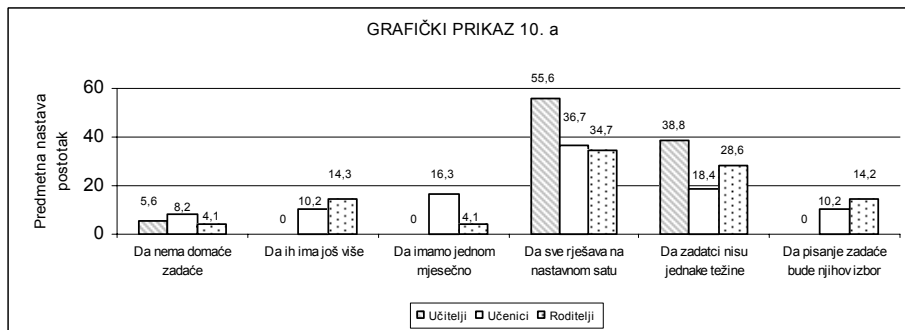
4.9. Pomaže li domaća zadaća učeniku u utvrđivanju nastavnih sadržaja?



Zanimljiva su stajališta anketiranih kada smo ih upitali o tome pomažu li domaće zadaće utvrđivanju nastavnih sadržaja. Naime velika većina učenika i roditelja izjasnila se potvrdno u razrednoj i u predmetnoj nastavi, a to su naveli i svi učitelji. 78,6% učenika i 88,1% roditelja u razrednoj nastavi odgovorilo je potvrdno, dok je 19% učenika i 7,1% roditelja odgovorilo da ne zna. U predmetnoj nastavi 77,6% učenika i 85,7% roditelja smatra da domaća zadaća pomaže u utvrđivanju nastavnih sadržaja, a 12,2% učenika i 10,2% roditelja nije sigurno u to.

4.10. Što predlažete?





Svim anketiranim ponuđen je izbor od šest tvrdnji o domaćim zadaćama, odnosno o njihovoj (ne) opravdanosti uz mogućnost zapisa i drukčijega mišljenja. Učitelji u razrednoj nastavi su za to da zadatci ne budu jednake težine za sve učenike (66,7%) i da pisanje zadaće bude učenikov izbor (33,3%) a učitelji predmetne nastave većinom su za rješavanje zadataka na nastavnom satu (55,6%) te da zadatci ne budu jednake težine za sve (38,8%).

Za mogućnost da se svi zadatci rješavaju na nastavnom satu izjasnio se podjednak broj učenika i roditelja. U svim razredima (33,3% učenika u razrednoj nastavi i 35,7% roditelja te 36,7% učenika i 34,7% roditelja u predmetnoj nastavi).

Učenici i roditelji u predmetnoj nastavi u većem broju izjasnili su se za to da zadatci ne budu jednaki za sve (18,4% učenika i 28,6% roditelja).

Posebno valja istaknuti 19% učenika razredne nastave koji su za to da nemaju domaću zadaću, odnosno 6,6% onih koji su za to da ih bude još više. Za više zadaća je i 18,4% roditelja u razrednoj te 14,3% roditelja u predmetnoj nastavi.

Za to da nema domaće zadaće samo je 8,4% roditelja.

Kao dodatne prijedloge roditelji su istaknuli da domaće zadaće učitelji zadaju onima koji žele više, da ih bude manje u tjednu i da su manje zahtjevne za rješavanje, da pogrešno napisanu zadaću učenik napiše kao ispravak uz pomoć učitelja, a dio njih želi da sve ostane kao i do sada.

Učenici žele da domaća zadaća ne bude svaki dan, najviše jednom tjedno, da se pojase zadatci na nastavnom satu; da je nema vikendom.

Zaključak

Provedenim istraživanjem na uzorku učitelja Osnovne škole Vijenac, učenika i njihovih roditelja od drugoga do osmoga razreda dobili smo odgovore koji mogu poslužiti kao dobra osnova za organizaciju uspješnije i efikasnije nastave, osobito nastave koja omogućuje učenicima rješavanje zadataka i njihov završetak na nastavnom satu uz stručnu pomoć učitelja, a kadšto i drugih učenika u razredu.

Sva tri uzorka anketiranih ne odbacuju potrebu za domaćom zadaćom, ali je naglasak na njihovoj kvaliteti, odnosno na prilagođenosti težine zadataka sposobnostima učenika.

Odgovore bismo mogli svrstati u dvije skupine: u jednoj bi bili odgovori anketiranih koji negiraju potrebu za domaćom zadaćom ili barem onakvom kakva je uobičajena, a u drugoj odgovori onih koji domaću zadaću doživljavaju kao nužnost (afirmacijska skupina).

Za negacijsku skupinu domaća zadaća ne postiže svrhu jer je u značajnoj mjeri rađena nesamostalno (prepisivanje, pomoć drugih, rad drugih); opterećuje učenike i roditelje bez prave motivacije; zadaća bi trebala biti izbor učenika; preveliko je dnevno opterećenje učenika (nastava + zadaća + drugi oblici učenja = 10 sati dnevnoga rada); problem u obiteljima s više djece – manjak slobodnoga zajedničkoga vremena.

Afirmacijska skupina vidi svrhovitost zadaće u utvrđivanju nastavnoga sadržaja i njegovom produblivanju, stjecanju radnih navika, razvijanju samostalnosti, preciznosti i kreativnosti, razvijanju suradnje među učenicima, osposobljavanju za korištenje drugih izvora znanja.

Vrijedno je istaknuti ozbiljnost i zainteresiranost svih za ovu temu kao i želju da se učine kvalitetni pomoci u težnji za kvalitetnijom nastavom i ugodnijim ozračjem u školi i u vezi s njom. Vjerujemo da ćemo konkretnim aktivnostima, u skladu s dobivenim odgovorima, učiniti prvi važan korak prema zadovoljnijem učeniku i njegovom roditelju.

LITERATURA

Bognar, L., Matijević, M. (2002), Didaktika. Zagreb: Školska knjiga.

Glasser, W. (1994), Kvalitetna škola. Zagreb: Educa.

Mužić, V. (1977), Metodologija pedagoškog istraživanja. Sarajevo: IGKRO "Svjetlost" - OOUR Zavod za udžbenike .

Peko. A., Pintarić, A. (1999), Uvod u didaktiku hrvatskoga jezika. Osijek: Pedagoški fakultet.

SUMMARY

In the past few years, especially in primary schools in Croatia, there is a tendency towards reducing the curriculum in order not to overburden the children. We were particularly intrigued by the issue of homework, especially its aim. Therefore we conducted a research on the benefits of homework, time spent doing homework, the degree of its difficulty, attitude towards homework, and possible suggestions. The research included parents, pupils, and 24 teachers. The responses indicate the need to assign homework of different difficulty levels to students with different capabilities, and that the aim of homework is to learn better.